

DOĞU ASYA TARİHİ
Çin, Japonya, Kore
Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar
Charles Holcombe

DERGÂH YAYINLARI 650

Tarih Dizisi 48

Sertifika No 14420

ISBN 978-975-995-956-2

1. Baskı Nisan 2016

2. Baskı Nisan 2019

Dizi Editörü

M. İhsan Kara

Eserin orijinal ismi

*A History of East Asia: From the Civilization
to the Twenty-First Century.*

Cambridge University Press, 2010.

Kapak Tasarımı

Ayşe Nurgül Kabasakal

Sayfa Düzeni

E. Gökçe Aksoy

Baskı

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.

B.O.S.B. Mermerciler Sanayi Sitesi

10. Cad. No: 15

Beylikdüzü/İstanbul

Tel: (212) 422 79 29

Matbaa Sertifika No 20699

Dergâh Yayınları

Klodfarer Cad. No: 3/20 34122 Sultanahmet/İstanbul

Tel: (212) 518 95 79 80 Faks: (212) 518 95 81

www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Doğu Asya Tarihi'nin yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

DOĞU ASYA TARİHİ

Çin, Japonya, Kore

Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar

Charles Holcombe

Türkçesi

Muhammed Murtaza Özeren

İÇİNDEKİLER

- 9 Mütercimim Önsözü
- 11 Sözlük
- 15 Giriş: Doğu Asya Nedir?
26 İleri Okuma İçin
- 27 1. Doğu Asya'da Medeniyetin Kökleri
27 "Afrika'dan Çıkış": İlk Doğu Asyalılar • 32 Doğu Asya Dilleri ve Yazı Sistemleri
• 43 Bronz Çağı Çini • 48 İleri Okuma İçin
- 49 2. Biçimlendirici Dönem
49 Klasikler Çağı • 49 Zhou Hanedanlığı Çini (MÖ 1045-256) • 54 Yüz Fikir Ekolü
• 54 Konfüçyüsçülük • 60 Taoculuk • 62 Kanunculuk • 64 Savaş Sanatı • 66 İlk
İmparatorluk • 66 "Qin'in Hataları" (MÖ 221-207) • 71 Han İmparatorluğu (MÖ
202-MS 220) • 77 Üç Krallığın Serüveni (220-280) • 80 İleri Okuma İçin
- 82 3. Çok Ulusluluk Çağı
82 Bölünen Çin • 82 Beş Hu İle On Altı Krallık (Kuzey Çin, 304-439) • 86 Güney
Hanedanlıkları (Güney Çin, 317-589) • 90 Kuzey Wei (Kuzey Çin, 386-534) • 94
Kozmopolit, Seçkinci, Uluslararası Kültür • 96 Budizm Doğu Asya'ya Geliyor •
96 Hint Kökenleri • 98 Budizm'in Çin'e Yayılışı • 104 Budizm ve Doğu Asya'nın
Doğumu • 106 Kore Krallıklarının Zuhuru • 106 İlk Dönem Kore (MÖ Yaklaşık
2000-MS 313) • 109 Üç Krallık Koresi (313-668) • 111 Yamato Japonyası (Yaklaşık
300-645) • 116 İleri Okuma İçin
- 118 4. Toplumun Yaratılması: Çin, Kore ve Japonya (7.-10. Yüzyıllar)
118 Çin Emperyal Yenilenmesi: Sui (581-618) ve Tang (618-907) Hanedanlıkları •
118 Sui Birleşmesi (589) ve Tang'ın Kurulması • 121 Tang Yönetiminin Tahkimi •

124 Çeşitliliğin Uyumu • **130** Çin Budizminin Yerleştirilmesi • **133** Kırılma: Orta Dönem Tang Buhranı • **135** “Yolun Aktarımı” ve Ticarileşmenin Artması • **139** Kore’nin Doğumu: Birleşik Silla (668-935) • **139** Kore Yarımadasının Birleşmesi • **142** Silla • **145** Japon İmparatorluğu: Nara (710-784) ve Erken Heian Dönemi (794-Yaklaşık 10. Yüzyıl [-1185]) • **145** Taika Darbesi (645) • **148** Nara (710-784) • **151** Erken Dönem Heian (794-Yaklaşık 10. Yüzyıl [-1185]) • **156** İleri Okuma İçin

158 5. Kemale Ermiş Bağımsız Gidişatlar (10.-16. Yüzyıllar)

158 Geç Dönem Emperyal Çin: Song (960-1279), Yuan (1271-1368) ve Erken Dönem Min Hanedanları (1368-Yaklaşık 16. Yüzyıl [-1644]) • **158** Song Hanedanlığının Durumu • **162** Ekonomik ve Sosyal Değişim • **165** Neo-Konfüçyüsçülük • **167** Moğol Fırtınası: Cengiz Han (Yaklaşık 1162-1227) • **170** Yuan Hanedanlığı (1271-1368) • **173** Erken Dönem Ming (1368-Yaklaşık 16. Yüzyıl [-1644]) • **175** Konfüçyüsçü Kore: Koryo (918-1392) ve Erken Dönem Çoson (1392-Yaklaşık 16. Yüzyıl [-1910]) • **175** Koryo (918-1392) • **178** Moğol Yönetimi Dönemi (1270-1356) • **179** Erken Dönem Çoson (1392-Yaklaşık 16. Yüzyıl [1910]) • **182** Savaşçı Japonya: Geç Dönem Heian ([794-] 10. Yüzyıl-1185), Kamakura (1185-1333) ve Morumaçi (1333-1568) • **182** Savaşçıların Yükselişi • **184** Gempei Savaşı (1180-1185) • **186** Kamakura Şogunluğu (1185-1333) • **188** Muromaçi (1333-1568) • **192** İleri Okuma İçin

195 6. Erken Modern Doğu Asya (16.-18. Yüzyıllar)

195 Geç Dönem Ming ([1368-] 16. Yüzyıl-1644) ve Qing (1644-18. Yüzyıl [1912]) Hanedanlıkları Çini • **195** Geç Dönem Ming’in Tüketici Kültürü • **203** Mançu, Qing, “Barut İmparatorluğu” (1644-18. Yüzyıl [-1912]) • **211** Münzevi Krallık: Geç Dönem Çoson Koresi ([1392-] 16.-19. Yüzyıllar [-1910]) • **215** Japonya’nın Yeniden Birleşmesi (1568-1600) ve Tokugawa Şogunluğu (1603-1868) • **215** Üç Birleştirici • **219** Tokugawa Şogunluğu (1603-1868) • **224** Dünya Baş Aşağı Döndü: Erken Modern Dönem Ekonomik Gelişim • **226** İleri Okuma İçin

228 7. 19. Yüzyıl Medeniyetler Karşılılaşması

228 Sanayileşme ve Yeni Büyük Güçlerin Yükselişi • **232** 19. Yüzyılın Çin’e Etkisi • **233** Afyon Savaşları • **237** İç İsyanlar • **241** Tongzhi Restorasyonu • **244** Serbest Limanlar • **245** Boksör (Boxer) Ayaklanması (1898-1900) • **248** Kore’nin 19. Yüzyıla Girişi • **253** Meiji Restorasyonu (1868-1912): Japonya “Asya’dan Ayrılıyor” • **253** Amiral Perry ve Japonya’nın Açılışı (1853-1854) • **255** Meiji Restorasyonu (1868) • **259** Meiji Modernleşmesi • **261** Meiji Anayasası • **263** Sanayileşme • **266** İleri Okuma İçin

269 8. Batılılaşma Çağı (1900-1929)

269 İmparatorluğun Sonu: Çin’de Cumhuriyet Devrimi • **272** 1911 Devrimi • **274** Dört Mayıs Hareketi: Bilim ve Demokrasi • **279** Derebeylikler Dönemi, 1916-1928 • **283** Japon Yönetimi Altındaki Kore, 1905-1945 • **288** Japonya: Taişo Demokrasisi • **293** İleri Okuma İçin

295 9. Karanlık Vadi (1930-1945)

295 Aşırı Japon Milliyetçiliğinin Yükselişi • **298** Mançukuo • **302** Milliyetçi Çin • **304** Mao Zedong'un Yükselişi • **306** Çin'de II. Dünya Savaşı • **309** Pasifik'te II. Dünya Savaşı • **314** İleri Okuma İçin

316 10. 1945'ten İtibaren Japonya

316 Savaş Sonrası Müttefik İşgali • **323** Ekonomik İyileşme ve "Kalkınmacı Devlet" • **327** Ticaret Savaşları ve Japon Mucizesinin Sonu • **330** Japonya ve Küreselleşme • **335** İleri Okuma İçin

337 11. 1945'ten İtibaren Kore

337 Kore Savaşı • **342** Kuzey Kore • **345** Güney Kore: Syngman Rhee ve İlk Cumhuriyet (1948-1960) • **346** Park Çung Hee ve Güney Kore'nin Sanayileşmesi • **350** Demokratikleşme ve Küreselleşme • **355** İleri Okuma İçin

357 12. 1945'ten İtibaren Çin

357 Çin İç Savaşı • **359** Başkan Mao'nun Yeni Çin'i • **361** Büyük Sıçrama ve Kültür Devrimi • **364** Nixon ve Mao • **367** Deng Xiaoping ve "Pazar Leninizmi" • **372** Tiananmen • **376** Büyük Çin • **377** Singapur • **379** Hong Kong • **381** Tayvan • **389** Çin ve Küreselleşme • **393** İleri Okuma İçin

395 Sonsöz**399 Kaynakça**

MÜTERCİMİN ÖNSÖZÜ

Doğu Asya neresidir? Düşünce dünyamızın neresine düşer? Bu sorulara çoğumuzun nitelikli cevabı yok. Dünyanın en uç noktasında yer alan ve binyıllar evvel Türklerin ana vatanı Orta Asya iken korku saldıkları bir diyardır Doğu Asya bizim için sadece. Oysaki medeniyetin beşiği olarak nitelendirilen ve bin yıldır varlık mücadelesinde bulunduğumuz bu Mezopotamya/Anadolu toprakları Doğu Asya medeniyetinin köklü ve ilklerle dolu tarihinin yanında, bahis konusu edilebilecek bir yer bile değildir.

Milattan çok uzun seneler evvelinde Çin ve dolaylarında ilk insan hareketleri başladığı arkeolojik olarak kanıtlanmakta. Kapalı bir havza içerisinde varlık gösteren Çinliler Eski Dünyanın göç bilmez, tarih boyunca hep aynı bölgede meskun olmuş topluluklardandır (bir diğer örnek olarak Habeşliler de zikredilebilir). Bu topraklarda çıkan karmaşalar neredeyse tamamen iç kaynaklı olmuştur. Moğollar fiili, Batılıların ticari istilaları dışında Çin ülkesi sadece Çinlilerin yaşadığı bir yer olarak kalmıştır. Batılılar “milli kimliği” icat etmeden önce Çinli olmanın ayrıcalıklarına sahipti Çin ülkesindekiler.

Japonya ve Kore’de bahse değer sosyal hareketlilikler Çin’dekinden çok sonra, milattan sonraki yıllara dayanır. Siyasi yapılanmaların teşekkülü Kore’de milattan sonra üçüncü yüzyılı, Japonya’da ise yedinci yüzyılı bulmuştur. Bu ülkeler hakkında ilk dönem bilgilerini de Çin kaynaklarından elde edebiliyoruz.

Aslına bakılırsa on sekiz yüzyıla kadar Doğu Asya’nın tarihini aktarırken Çin’in yanında Japonya ve Kore’den bahsetmek sadece, bu ülkelerin Çin ile aynı coğrafyada yer olması sebebiyledir. Çünkü Çin bölgenin esas oyuncusudur. Kendi dışındaki he unsuru etkilemiş dev bir ülkedir.

Ancak on sekizinci yüzyılda dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi Doğu Asya'nın da dengesi bozulmuş ve güç dengeleri başka tarafa doğru kaymıştır. Japonya bu dönemde sivrilmiş, Batı'nın Doğu şubesi olmuştur. Çin ise kendi devasallığı içerisinde kalmış bazı şeylerden geri kalmıştır.

Modern devirle beraber çeşitli çıkarların çatışmasına şahit olmuş Doğu Asya. Modern dönemle birlikte çeşitli fikir akımlarının savaş meydanına dönen bu bölge günümüzde de normlar yıkmakta, kendi parametrelerini dünya tarihine kabul ettirmektedir.

Kitabın yazarı Charles Holcombe tarihi gelişim içerisinde, Doğu Asya'nın günümüze dek gelen serencamını aktarıyor. Bunu büyük oranda tarafsız bir şekilde beceriyor. Bu tarafsızlık Holcomb'un her Doğu Asya meraklısına seslenmesini mümkün kılmakta. Ülkemizde bu bölge ile alakalı, genel bir bakışa sahip yayınların sınırlı olduğu düşünülürse elinizdeki kitap Doğu Asya için yepyeni bir kaynak görevi görecektir.

Tercümemizde, İngilizce dışı dillerden (Çince, Korece ve Japonca) *pinyin* ses sistemi ile aktarılan kelimeler Türkçe söylenişte halihazırda bunları karşılayacak sesler bulunduğu için bu seslerle yazılmıştır (-sh, -ch gibi sesler -ş ve -ç ile ikame edilmiştir). Onun dışındaki istisnai sesler ise şöyledir:

Baştaki C ve Q harfi → Ç sesi verir (ör. *Qin*, Çin; *Cui*, Çui şeklinde okunur)

X harfi → H sesi verir (ör. *Xia*, 'hiya' şeklinde telaffuz edilir)

Zh sesi ile verilmek istenense "j" sesi yakınbir sestir (ör. Zhou 'jou' şeklinde okunur)

Özel isimler Türkçede karşılığı var ise öyle kullanılmış, yoksa olduğu gibi bırakılmıştır. Ayrıca yazarın tercihi olan vurgu ve açıklamalara, tercüme metnin izin verdiği ölçüde riayet edilmeye çalışılmıştır.

Bazı bölüm başlıklarında yapılan dönemlendirmelerin haricinde köşeli parantez [] içinde bazı tarihler verilmiştir. Bu tarihler bu başlıklarda adı geçen hanedanlıkların (yahut tarihsel dönemlerin) verilen tarihlerin ötesinde, ne zamana kadar varlık gösterdiklerini belirtmektedir.

SÖZLÜK

Altayik	Muhtemelen Türkçe, Moğolca, Mançuca, Japonca, Korece ve diğer dilleri ihtiva etmekte olan büyük ve varsayım niteliğinde bir kuzey Avrasya dil ailesi
Amaterasu	Japon güneş tanrıçası
Annam	Vietnam'ın eski bir adı
Bakufu	Japon şogunlarının askeri “çadır yönetim”leri
Bodhisattva	Diğerkâm, aydınlanmış bir Buddist (Sanskritçe)
Buşi	Japon “askeri centilmen” veya samuray
Comintern	[Komintern] Moskova’da 1919 ile 1943 yılları arasında kurulan bir teşkilat, Komünist Enternasyonal
Çaebol	II. Dünya Savaşı sonrası bir Kore konglomerası (II. Dünya Savaşı öncesi Japonca <i>zaibatsu</i> kelimesi gibi iki Çince karakterle yazılır)
Çanoyu	Japon çay seremonisi
Çi[Qi]	Neo-Konfüçyüsçü felsefeye göre evrenin temel madde veya özü (Çince)
Çoson	Kore
Daimyo	“Şanlı isim”: modern öncesi Japonya’nın geç dönemlerindeki bölgesel bir mülkün lordu
Dao Tong	Neo-Konfüsyüsçü “Yöntem Aktarımı” (Çince)
Dharani	Budist büyü formülü (Sanskritçe)
Enka	Popüler bir modern duygusal Japon müzikbiçimi

Falun	Gong1992’de kurulmuş ve bugün Çin Halk Cumhuriyeti’nde yasak olan yeni bir “geleneksel” Çin dini
Guandong	20. yüzyılın erken dönemlerinde Japon askeri faaliyetine, çoğunlukla da Mançurya’ya atıfta bulunan “Geçitlerin Doğusu”nun Çince’si (genellikle daha eski yayınlarda “Kwantung” diye geçer)
Guanzhong	“Geçitlerin İçinde”ki bölge: Çin’de günümüz Şaanxi Eyaleti’ne hemen hemen karşılık gelen coğrafi bir bölge
Guomindang	Çin Milliyetçi Partisi, eski Wade-Giles telaffuz sisteminde farklı şekilde “Kuo-Min-Tang” olarak da telaffuz edilir (ve ya GMD ya da KMT olarak kısaltılır)
Guoyu	Çin Milli Dili, ya da Mandarin
Hakka	“Konuk Aileler” (Mandarin: <i>Kejia</i>): Çinli bir alt etnik grup
Han’guk	“Han Ülkesi”: Kore
Han’gul	Kore alfabesi
Hanzi	Çin karakterleri veya yazılı semboller
Hiragana	Japon hece tablosu veya bütün heceleri temsil eden seslerin yazılı semboller dizisi
Hu	Özellikle Bölünme Çağı’nda, kuzeydeki Çinli olmayan halklara verilen genel bir Çince isim
Huangdi	Çince <i>imparator</i>
HuaxiaÇin	
Hwarang	“Çiçek Gençler”: Silla’da (Kore) aristokrat genç savaşçılar
Jinşi	“İleri Seviyeli Bilgin”: geç dönem emperyal Çin’deki sınav sisteminde en yüksek seviye
Juçe	Modern Kuzey Kore’nin özgüven ideolojisi
Junzi	Kelime manasıyla “İmparatorun oğlu” demektir ancak Konfüçyüs tarafından düzgün bir beyefendi gibi davranan kişi için kullanılmıştır (Çince)
Kağan	Üst rütbeli bir Moğol ve Türk unvanı, kabaca Hanlar Hanı veya Yüce Han anlamındadır
Kami	Japon tanrılar veya ruhlar
Kanto	“Geçitleri Doğusu”nun Japoncası, günümüzde Tokyo civarındaki en geniş tarım arazisi

Katakana	Japon hece tablosu veya bütün heceleri temsil eden seslerin yazılı semboller dizisi – bugün Batı’dan alınmış kelimeleri yazmak için kullanılır –
Keigo	Japonca “saygı dili”
Keiretsu	II. Dünya Savaşı sonrası Japon girişimci gruplar
Kokutai	II. Dünya Savaşı öncesi Japonya’nın “milli siyaset”i
Kolp’um	Silla’da aristokratik “kemik seviyesi”
Kuo-Min-Tang	Çin Milliyetçi Partisi, pinyinde farklı olarak “Guomindang” şeklinde telaffuz edilir (ve ya GMD ya da KMT olarak kısaltılır)
Kwantung	20. yüzyılın erken dönemlerinde Japon askeri faaliyetine, çoğunlukla da Mançurya’ya atıfta bulunan “Geçitlerin Doğusu”nun Çince’si (bugün pinyinde “Guandong” olarak telaffuz edilir)
Li	“Kibarlık”, “edep”, “adap”, “seremoni” (Çince)
Li	Neo-Konfüsyüsçü felsefede <i>qiyi</i> , maddeyi oluşturan “kural” veya “kurallar” (Çince) (not: bu <i>li</i> , bir önceki “kibarlık” anlamına gelen <i>liden</i> tamamen farklı karakterlerle yazılır)
Logograf	Sese dayanmayan bir yazım sembolü, örneğin Çin karakterleri, belirli bir dildeki kelimeyi temsil etmesi için kullanılır
Maripkan	Erken dönem yerli Kore kraliyet unvanı
Minzu	Modern Çince’de, “bir halk” anlamında “millet” kelimesi
Nihon	Japonya
Nirvana	“Yeryüzünden Silinme” ya da Budist aydınlanması (Sanskritçe)
Pinyin	Tam anlamıyla, “sesi heceleme” : Çinceyi Latin alfabesi kullanarak heceleme için, Çin Halk Cumhuriyeti’nde geliştirilen modern fonetik sistem
Qipao	“Güzek elbise,” Mançu kıyafet biçiminden gelen bir Çin kadın kıyafeti (Çince)
Qiren	“Sancak Halkı” Mançuların başka bir adı (Çin dilinde)
Ren	Konfüçyüsçü insanlık erdemi (Çince)
Ronin	Japon efendisiz samuraylar
Rujiao	“Ru’nun Öğretileri,” ya da Konfüçyüsçü alimlerin (Çince)
Samsara	Varlık Döngüsü: Doğum ve ölüm (Sanskritçe)
Sankin kotai	Tokugawa Japonyası’nda başka bir hizmet sistemi

SCAP	<i>Supreme Commander for the Allied Powers</i> II. Dünya Savaşı sırasında Japonya'daki Müttefik birlikler kumandanı (İngilizce Kısaltma)
Sramana	Budist bir rahip (Sanskritçe)
Sutra	Buda'ya adanan bir ayin (Sanskritçe)
Şangdi	"Göğün Efendisi": Antik Çin tanrısı (bu kavram bazen Hıristiyan Tanrısı için de Çince tercümelerde kullanılır)
Şinto	"Ruhlar Yolu": Antik Japon dini
Şogun	"Komutan": Modern öncesi Japon askeri yöneticisi
Taigi-meibun	Birinin unvanının veya makamının hakkını vermesi hususundaki ahlaki mecburiyet (Japonca)
Taiji	Neo-Konfüçyüsçü felsefede "nihai sonsuzluk" (Çince)
Taotie	Antik Çin bronz kaselerindeki ortak bir desen
Tatami	Modern öncesi Japon binaların yer döşemesi
Tenno	"Göğün Hakimiyeti": Japon imparatorluk unvanı
Tianming	Çinlilerin Gök Buyruğu
Tianxia	Kraliyet veya İmparatorluğu işaret eden "Göğün Altı"na Çince karşılık
Tianzi	En üst Yöneticiye işaret eden "Göğün Oğlu'nun" Çince ifadesi
Topolekt	Çince ağızlar için önerilen bir terim (İngilizce)
Tripitaka	"Üç Sepet" veya Budist Metinleri koleksiyonu (Sanskritçe)
Uji	Japon bir aile veya sülale
UTEB	II. Dünya Savaşı sonrası Japonya'da Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı [İngilizce, <i>MITI</i>]
Wuwei	Taocu eylemsizlik ilkesi (Çince)
Xiao	Konfüçyüsçü ataya saygı erdemi (Çince)
Yangban	Modern öncesi Kore sivil ve askeri aristokrasinin "iki emri"
Yuan	Modern Çin para birimi (Çin Halk Cumhuriyeti'nde <i>renminbi</i> diye de bilinir)
Zaibatsu	II. Dünya Savaşı öncesi Japonya'daki büyük şirket grupları
Zhong	Konfüçyüsçü sadakat erdemi (Çince)
Zhongguo	"Merkez Ülke" veya "Orta Krallık", yani Çin